

CUBA

social retfærdighed og demokrati

Af Ann-Dorte Christensen

Nedenstående artikel "Tidernes udfordring til uddannelse og pædagogik: Krig, terror og social retfærdighed" af Salim Vally fra Sydafrika er en lettere forkortet dansk oversættelse af en keynote præsentation på den 12. verdenskonferens for sammenlignende uddannelsesforskning i Havana, efteråret 2004.

Talen er stærkt kritisk over for den amerikanske neo-konservative dominans og ikke mindst den amerikansk dominerede terrordiskurs samt over for den kommercielle globalisering. Vally knytter disse overordnede perspektiver til uddannelse og pædagogik, hvor han især fremhæver manglen på lighed og social retfærdighed. Han formulerer en bastant kritik af kommercialiseringen af skoler og universiteter. Den er ikke ny, men stadig værd at huske på.

Konferencens gennemgående tema var uddannelse og social retfærdighed. Til forskel fra mange andre videnskabelige konferencer var der på denne en stor og synlig repræsentation fra Afrika og Latinamerika.

Set fra en dansk politisk kontekst, hvor det for øjeblikket ofte kan se ud til, at idealerne om uddannelse som nøglen til lighed og social retfærdighed, er erstattet af målrettethed og individualisering, var det tankevækkende at se et stort kritisk potentiale fra hele verden udfolde sig med argumenter om uddannelse og innovation

som en forudsætning for en mere retfærdig udvikling og en større respekt for kulturelle forskelligheder.

Salim Vally har siden gymnasietiden været politisk aktivist og arbejdet for større social retfærdighed. I 1976 blev han ledende medlem af den sydafrikanske studenterbevægelse (SASM), men måtte i 1979 forlade landet pga. politiske repressioner. Frem til 1981 boede og studerede han i New York, hvor han også var medlem af "The Exile Black Consciousness Movement". Da Vally vendte tilbage til Sydafrika underviste han i skolerne i townships og arbejdede med voksenundervisning i forskellige sammenhænge. Samtidig hermed færdiggjorde han sine studier i pædagogik ved Wits University i Johannesburg.

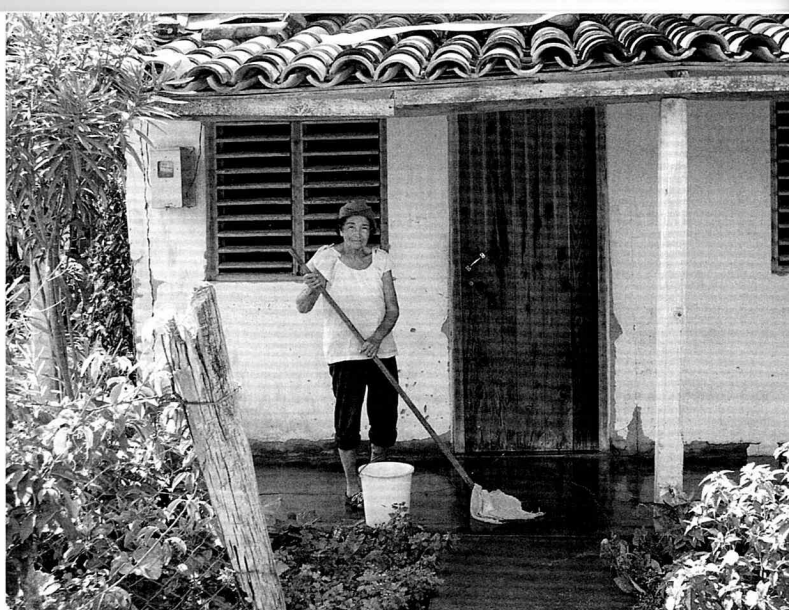
Vally har skrevet en række artikler om uddannelse, menneskerettigheder og social retfærdighed. Samtidig hermed har han fastholdt sit politiske arbejde i foreninger og sociale bevægelser.

Om Cuba

Umiddelbart var mødet med det cubanske samfund som at 'vende tilbage til halvtredserne' sammen med Thomas Ziehe.

Huse, biler, gadebilledet i byerne var som at komme tilbage til en svunden tid. Indtrykket af Cuba var dobbelt. Mest positivt og meget fascinerende i form af et samfund uden store sociale skel, hvor bl.a.

Cuba 2005 – ikke påfaldende synlige forskelle i levestandard. Ensartede livsbetingelser kendetegnet af samme knaphed, men også livskvalitet.

et velfungerende skole- og uddannelsessystem spiller en stor rolle; et meget lidt kommercielt samfund uden reklamer og bombardement af McDonald-restauranter samt ikke mindst utrolige imødekommede, glade og farvestrålende mennesker. Men på den anden side var der også tale om et lidt stillestående og nedslidt samfund. Det gælder produktionsapparatet, infra-strukturen, boliger mv. Der er ingen tvivl om, at den årtier-lange amerikanske handelsboycot har sat store begrænsninger for den cubanske udvikling, og det er en væsentlig forklaring på en manglende innovation. Det er tydeligt, at modellen er under pres fx i forhold til at udvikle et videnssamfund. Vi talte med flere veluddannede cubanere, som ikke har mulighed for at bruge deres uddannelser (fx som læger eller ingeniører). I stedet arbejder de i turistindustrien som guider eller kustoder på et af de mange museer.

Hvor sociale forskelle ofte er noget af det første, man får øje på ved mødet med samfund, man ikke tidligere har besøgt, var det anderledes i Cuba. Her var der netop ikke påfaldende synlige forskelle i levestandard hverken på landet eller i byerne; det så mere ud til, at de fleste cubaneres livsbetingelser var kendetegnet af samme knaphed, men også livskvalitet.

Det er synligt, at demokratiet ikke er veludviklet i Cuba. For selvom jeg var dybt fascineret over på alle gadehjørner, i

forretninger og i hotellernes lobby at støde på foto, posters og merchandise om min ungdoms revolutionshelt Che Guevara, så er der ingen tvivl om, at den manglende demokratiske udvikling spiller en stor rolle i det cubanske samfund. Selvom der er et forholdsvis veludviklet net af selvstyrende enheder i det civile samfund, er der fortsat tale om et parti-system, og det er mærkbart, at der ikke er nogen bred demokratisk debat i offentligheden. Hyldesten af revolutionens helte fylder meget i offentligheden, men man støder også på andre former for mere hjemmelavede propaganda-initiativer, som fx tankstationen, der gennem hjemmelavede plakater agiterede ihærdigt mod præsident Bush.

Jeg følte historiens vingesus, da jeg under besøget fulgte det amerikanske præsidentvalg på en dårlig CNN-forbindelse i Svinebugten. At det blev set både fra en historisk og aktuel cubansk optik forstærkede kun mit håb om, at Bush ikke ville opnå genvalg. Det gjorde han som bekendt, bl.a. med stemmer fra exil-cubanerne i Florida.

Cuba er en glimrende ramme for at forstå dybden og perspektiverne i Salim Vallys tale. Her bliver spørgsmålet om social retfærdighed, uddannelse, globalisering og kommercialisering virkelig sat i relief af såvel den historiske udvikling som de aktuelle udfordringer.

Ann-Dorte Christensen er lektor ved FREIA-Center for Kønsforskning, Aalborg Universitet.